

Krúdy Gyulának a prózája is merő költészet, szoktuk mondani. Csupa szín, illat és zene. Az alábbi mondat a *Rezeda Kázmér szép élete* című regényből való, és a tabáni majális kezdetét festi:

Felcsattogtak a kedvek, mintha egy láthatatlan karmester tapsolva jelt adott volna a multság megkezdéséhez, a varrógép mellett töltött éjjelek remekművei, a lengedező szoknyácskák valamely fuvalom révén megmozdultak és repkedni kezdtek; a gondban, házi munkában, ódon padlók járásában megszokott leánylábak meginogtak, mint az alkonyi szélben a virágszálak: számtalan kis hegedűs telepedett a falombokra és a szívekbe, és egy meleg lehelet szétfújta a Fácán felett azokat a tavaszi virágmagvakat, amelyekből a szerelem terem.

Milyen más ez, mint Eötvös körmondata! Leginkább azért, mert nem is igazi körmondat. Nem az értelem fűzi eggyé, hanem az ábrándok vagy az álmok sajátos hullámzó mozgása. Éppenséggel három külön mondatra is szétbonthatnánk. Az első vége; ... megkezdéséhez. A másodiké:a virágszálak. Az első a bevezetés, egy elvontság (a kedvek) megérzékítése, nagyobbik részét egy hasonlat teszi ki, amely megszemélyesítést rejt magába: a kedvek zenészek. (Krúdynál gyakran a hasonlat lendíti át a prózát a költészetbe.) A másodiknak tekinthető mondat egyik fele a szoknyákról, a másik a leánylábakról szól, immár képszerűleg, s a virágszál-hasonlat is ezt a vonást erősíti. Harmadiknak marad a meseszerű metafora-sor az ágra-szívbe telepedő apró hegedűsökről és a szerelemmagvakat széthintő meleg szélről. Mindkettőt lehetne tovább boncolni, akár csak az előző mondatok szókapcsolatait, hiszen „többelemeletes” költői alakzatok ezek, és többszörös értelemben szólaltatják meg a zenét, ragyogtatják fel a színeket és árasztják felénk az illatokat.

De miért boncolnánk? Krúdy erős varázsa épp abban rejlik, hogy e sok és külön-külön is megragadó szólamot nagyszerű polifóniába sűríti. Épp ezért hat erősebben ez a voltaképpen három mondat az író által nagyobb egységbe foglalva, úgy, hogy a pontok helyett vessző és pontosvessző áll.